

ЗЕМЕТЕ СЕДАТИВ ПРЕД ДА ПОЧНЕТЕ ДА ЧИТАТЕ!

Книгата со наслов „Етнографија: принципи во практика“, од авторите Мартин Хамерсли и Пол Аткинсон е преведена на македонски јазик од Тереза Маневска, лекторирана е од Гордана Ацеска и издадена од Нампрес во Скопје 2009 година. Книгата со наслов „Општествено истражувачки метод: квалитативни и квантитативни пристапи“ од авторот Лоренс Њуман е преведена на македонски од Катерина Петровска, Анета Наумоска, Билјана Наумоска, Даниела Димитриевска, а е издадена од Просветно дело во Скопје 2009 година. Двете книги се дел од проектот „Превод на 1000 стручни, научни книги и учебници од кои се учи на врвните, најдобрите и најреномираните универзитети во САД и Англија, а од областа на правото во Франција и Германија“ финансиран од Владата на Република Македонија. Како што јасно вели насловот на проектот, овие две книги на изворниот јазик се исклучително корисни книги од областа на методологијата во општествените и хуманистичките дисциплини. Во македонски услови, кога станува збор за методологијата во квалитативните истражувања, речиси нема соодветна литература на македонски јазик, па затоа е логично дека овие два преводи се повеќе од потребни.

Проблемот е во тоа што реализацијата на проектот што толку убаво звучи себриозно потфрлила барем кога станува збор за овие две книги. Ова е приказ за тоа како две корисни книги на англиски јазик, откако ќе бидат преведени, стануваат две бескорисни книги на македонски јазик. Иако на двете изданија стојат имињата и презимињата на луѓе што веројатно најдиректно се одговорни за оваа катастрофа (преведувачи, лектори, издавачки куќи итн.), сепак одговорноста се шири и на повисоките нивоа, кои дозволиле да се случи, да се објави, дури и да се промовира нешто вакво. Но во услови кога одговорноста се бара многу селективно не е чудно што досега не слушнавме дека некои од надлежните институции спровеле некаква контрола, реагирале или казниле некого поради несовесното работење. На страната на директно оштетените се следниве категории: научниците, професорите, асистентите, демонстраторите, истражувачите... од областа на општествените и хуманистичките науки на кои со сета сериозност им препорачувам да земат седатив доколку решат да ги прочитаат цели двете книги; студентите за кои се понадевавме дека конечно ќе можат да учат од „стручни, научни книги и учебници од кои се учи на врвните, најдобрите и најреномираните универзитети во САД и Англија“; и на крајот многу е важно да се посочи на авторите на овие книги, кои сигурно нема да се согласат со она што го пишува во нивните дела преведени на македонски јазик. На пример „истражување без вредност“ или пак „наука без вредност“ асоцира на безвредно истражување и безвредна наука. Но тоа не била поентата на Њуман, ниту е поентата на позитивистичкиот пристап во општествените и хуманистичките истражувања, зашто авторот сигурно мислел на истражување ослободено, неоптоварено од вредностите или пак вредносно неутрално истражување. Ова не е мала разлика! Така, освен погрешното интерпретирање на нештата во овие две книги што само по себе е ужасно зашто тие првенствено се наменети за студентите, текстот во нив ука-

жува на едно безобразно непочитување на авторството поради слободата што си ја зеле одговорните во искривување на авторскиот израз. Доколку авторите би биле во можност да го прочитаат и да го разберат својот текст ваков како што е преведен на македонски, веројатно не би се потпишале на тоа дело, едноставно зашто тоа веќе не е нивно дело. На пример, повеќе од јасно е дека една буква прави голема разлика во значењето на зборовите етнички и етички, но тоа изгледа дека не е толку страшно за преведувачите. Доколку решиме да ги дешифрираме значењата според контекстот, повторно се соочуваме со проблем зашто најчесто ниту контекстот не е јасен, слично на преводите на Google translate.

Во време кога сме на самиот почеток во воспоставувањето на соодветна терминологија на македонски јазик, особено кога се работи за методологијата во општествените и хуманистичките истражувања, преводите на споменатите книги ги уништуваат и оние термини што се веќе востановени. Така хуманистичките науки во овие преводи стануваат хуманитарни науки, информаторите стануваат информанти, истражувачите стануваат истражители, учесниците учествувачи, а антрополозите стануваат антропологисти! Останува само да се прашуваме зошто не е направена стручна редакција на книгите што претендираат да бидат универзитетска учебничка литература.

Преводите се преполни и со „лапнати“ букви, правописни грешки, проблеми со интерпункциските знаци кога наместо наводници стојат букви, како во примеров: „дстанување набљудуваче“ (Хамерсли, Аткинсон 2009: 87), кирилично и латинично писмо збунети во еден збор, погрешни имиња на автори и истовремено името на еден автор напишано во неколку различни варијанти како Зимерман, кој веднаш во следниот пасус станува Цимерман, Стјуарт, кој во следната реченица станува Стјуард. Има особено шармантни примери во индексот на крајот од книгата на Хамерсли и Аткинсон, кој пак е приказна сама за себе: аналитичка перспектива, антропологија, дцриза на репрезентацијае, дцултурен шоке, цолц администратори, љуантитативе метододс, дтхеоретицал триангултионе (види и на <http://on.net.mk/pisma-na-raschitani-chitateli> 24. 4. 2013).

Според катастрофалниот исход на овие две книги, тие секако дека не треба да им се препорачуваат на студентите. Освен што се нечитливи, постои опасност да ги наведат на сосема погрешни толкувања за методологијата во општествените и хуманистичките истражувања. Ваквите преводи директно го напаѓаат и дигнитегот на македонските студенти зашто на овој начин се проблематизира нивниот капацитет и се сугерира дека пред нивни очи сè може да помине. Според тоа, паролата „знаењето е сила, знаењето е моќ“ во овој случај има смисла само за оние што го познаваат англискиот јазик и што можат двете книги да си ги прочитаат во оригинал.

На 12 април 2013 година владини претставници (министерот за образование и наука Панче Кралев и премиерот Никола Груевски) промовирале 35 нови наслови од овој убав проект со напомена дека веќе се преведени 762 наслови, што претставува 80 % од планираната бројка на преводи, а очекувале до крајот на годината да го завршат „овој голем проект на Владата на Република Македонија“ (<http://1000knigi.com.mk/news.php?id=39> 24. 4. 2013).

Според нивните изјави во врска со проектот може да се претпостави дека надлежните институции или не знаат што се случува со проектот или пак тие нависти-

на мислат дека ова е нешто многу добро. Која и да е варијанта во прашање, не е на арно. Министерот Панче Кралев вели вака: „Достапноста на овие книги и учебници овозможува зголемени компетенции на идните професионалци но и го подига нивото на стручната дебата. Токму во образованието го имате најмоќното оружје кое може да се искористи за да се промени било која спона од нашето општество. Користете го доблесно и несебично градејќи поубава и подоблесна иднина, им порача Кралев на студентите. Тој рече дека Министерството за образование ќе продолжи со реализација на проекти кои го унапредуваат образовниот процес, го подобруваат образовниот стандард и го унапредуваат знаењето на младите“ (<http://1000knigi.com.mk/news.php?id=3924>. 4. 2013). Премиерот Никола Груевски ја искористил промоцијата за да го изјави ова: „Ефектите од сите овие проекти ќе бидат дотолку поголеми доколку сета оваа нова литература која ја носиме најде свое приоритетно место на македонските факултети и универзитети. На тој начин новите генерации на доктори и здравствени работници уште во студенстските денови ќе се потковаат со знаење кое е релевантно на светска сцена, рече Груевски и напомена дека овие книги претставуваат актуелна литература на најпрестижните Универзитети во светот. Во однос на користењето на овие учебници, тој рече дека процентот на користење на учебниците се зголемува и изрази надеж дека во иднина тој уште повеќе ќе се зголеми“ (<http://1000knigi.com.mk/news.php?id=3924>. 4. 2013).

Добро е за здравјето кога човек може да остане мирен пред вакви „предизвици“. Седативите ги препорачувам за оние што немаат таква способност, зашто читањето на овие две книги од проектот со долг и убав наслов може да ве збесне!

Ана Ашталковска Гајтаноска